



מייג'ור־גנרל אנדרו ג'קסון נותן הוראה לפתוח באש על הצי הבריטי בקרב בניו אורלינס, 8 בינואר 1815 | על פקודת המבצע לכלול רק אמירות ברורות וחד־משמעיות

פקודת המבצע מבלבלת

ריבוי הסעיפים בפקודת המבצע המתייחסים לאותם הנושאים הוא הגורם להיותה מבלבלת. תגובה למאמרם של אל"ם יובל בזק ושל סא"ל בעז זלמנוביץ "פקודת המבצע והרעיון המרכזי"

סא"ל (מיל') מוטי זיס
רמ"ט משמ"ם (מפקדת שליטה
מבצעים מיוחדים)



מבוא

לצערך, מצאתי בלבול במאמרם של אל"ם יובל בזק ושל סא"ל בעז זלמנוביץ ("פקודת המבצע והרעיון המרכזי", מערכות 419, יוני 2008), אף שבמאמר נטען שאין מקום לבלבול. יתר על כן, במאמרם של אל"ם בזק ושל סא"ל זלמנוביץ ניתן למצוא את הגורם העיקרי לבלבול: ריבוי הסעיפים בפקודת המבצע המתאייחסים לאותם הנושאים.

המטרה

הנוהג המקובל הוא להעתיק את הסעיף הזה מסעיף המשימה של הרמה הממונה. הרעיון הוא שהמשימה של הרמה הממונה היא המטרה של הרמה הכפופה לו, ולאורה עליה לפעול. הבעיה היא שהמשימה של הרמה הממונה היא בדרך כלל רחבה ביחס למשימת הרמה הנמוכה יותר. הרבה מהנאמר במשימה של הרמה הממונה כלל אינו רלוונטי לרמה הנמוכה יותר. לעיתים קיימת במשימת הרמה הממונה התייחסות לגזרות שונות, שרק אחת מהן רלוונטית לרמה הנמוכה. העתקת המשימה של הרמה הממונה במלואה לסעיף המטרה אינה מצביעה על המרכיבים שהם מטרת המשימה של הרמה הנמוכה. יש לקבוע שחובה על הרמה הנמוכה לחלץ מתוך המשימה של הרמה הממונה את הרלוונטי ולא לכלול את שאינו רלוונטי. הדבר יצביע על הבנה של המשימה ויסייע בניסוח מדויק יותר של המשימה.

המשימה

בניגוד לנאמר במאמרם של אל"ם יובל בזק ושל סא"ל בעז זלמנוביץ, למעשה יש שתי משימות. בסעיף כוחות ומשימות של הרמה הממונה ישנה חלוקה של המשימה כולה בין הכוחות השונים העומדים לרשות הרמה הממונה. הרמה הנמוכה יותר מנסחת לעצמה את המשימה שלה. המשימה חייבת להכיל את כל מה שהרמה הממונה הטילה על הרמה הנמוכה יותר בסעיף כוחות ומשימות, אבל ניתן להרחיב את המשימה לאור המטרה. חייבות להיות הנחיות ברורות המבדילות את המחויבות הנגזרת מסעיף כוחות ומשימות של הרמה הממונה ומנחות כיצד רשאית הרמה הנמוכה יותר להרחיב את המשימה. קל לומר שיש רק משימה אחת, אבל העובדה היא שיש שתי משימות, ומי שיעיין רק בסעיף כוחות ומשימות של הרמה שמעל, לא יכיר בהכרח את המשימה שעליה התחייבה הרמה הנמוכה.

הרעיון המבצעי, רעיון המפקד, הרעיון המרכזי

בניגוד לטענתם של אל"ם בזק ושל סא"ל זלמנוביץ, יש הבדל בין הרעיון המבצעי, רעיון המפקד והרעיון המרכזי.

הרעיון המבצעי

הרעיון המבצעי הוא סעיף חיוני בפקודה וכולל שני סעיפי משנה חשובים ביותר:

1. מצב הכרעה (מצב סיום הלחימה). יש לנסח בבהירות מהו המצב שמשמעו השגת המשימה במלואה. אין בסעיף הזה תיאור התחבולה ולא אמירה של המפקד. הסעיף נועד להבהיר מהו המצב של סיום הלחימה ולא להציג את התהליך לקראתו או את התחבולה שבאמצעותה ניתן להגיע למצב הזה. סעיף המשימה עונה על השאלות: מי, מה, איך ומתי. הסעיף "מצב הכרעה" קובע מתי הושלמה המשימה.
2. תנאים מבצעיים. גם הסעיף הזה הוא חשוב ביותר וכולל רשימה של תנאים שבלעדיהם לא תהיה אפשרות לעמוד במשימה. את התנאים האלה יש לנסח בזהירות רבה, שכן לא כל מה שיכול לסייע הוא תנאי הכרחי. רק מה שבלעדיו לא ניתן לעמוד במשימה הוא הכרחי. הרשימה הזאת נבחנת בכל שלבי התכנון של היחידה ושל יחידות המשנה שלה. אין תועלת בהפעלת התוכנית אם אחד מהתנאים המבצעיים אינו מתממש. (אם לא ניתן למלאו, יש לפנות לרמה ממונה כדי שתצמצם או תשנה את המשימה המוטלת כך שלא יידרש יותר התנאי המבצעי שאינו מתקיים).

הרעיון המרכזי

הרעיון המרכזי אינו מנוסח בפקודה. הוא אוסף של כל סעיפי הפקודה עד סעיף כוחות ומשימות. אל הפקודה כולה, למעט הסעיפים המקצועיים, אנחנו מתייחסים כאל הרעיון המרכזי. ייעודו של הרעיון המרכזי הוא לאפשר בשלב מוקדם להביא את עיקרי התוכנית לאישורו של מפקד הרמה הממונה. אישור הרעיון המרכזי הוא שלב בעבודת המטה שלא תמיד נעשה, אבל לעיתים הוא חיוני כדי להבטיח שהמשימה המנוסחת מבטאת את כוונת המפקד.

בפקודת המבצע יש להימנע מ"דגשים" ומכפילויות, כך שמרחב הפרשנות יצטמצם. המצב האידיאלי הוא שלא יהיה כלל מקום לפרשנות

רעיון המפקד

אין סעיף כזה בפקודה.

התחבולה

מקומה בסעיף השיטה כללי. על הפקודה להימנע מכפילויות: רעיון המפקד בא לידי ביטוי בסעיף המשימה, בסעיף שיטה כללי וברעיון המבצעי. אם אין הוא מבטא היטב בשלושת הסעיפים האלה, אז יש לתקן את הסעיפים. ניסוח סעיף נפרד תחת הכותרת "רעיון המפקד" מעמיד את המשימה ואת השיטה בדרגה נמוכה וממקד את הכול ב"רעיון המפקד". כאשר אין התאמה מלאה בין המלל החופשי שמפקדים מרשים לעצמם בסעיף "רעיון המפקד" לבין הסעיפים האחרים, נוצר מקום לפרשנות. אולם פקודה טובה אינה משאירה מקום לפרשנות. את הדגשים שלו על המפקד לתת בעל פה. אין להם מקום בפקודה. יתר על כן, הפקודה כולה היא של המפקד. אין צורך בדגשים משום שכל סעיפי הפקודה מחייבים באותה המידה.

סעיף כללי

סעיף כללי הוא היחיד שאינו פקודה אלא מספק את ההקשר. בסעיף הזה יש לכלול מלבד מודיעין גם רקע למבצע, אבל גם כאן יש להימנע מלכלול מה שאינו רלוונטי למבצע.

סיכום

על פקודת המבצע לכלול רק אמירות ברורות וחד משמעיות. יש להימנע מ"דגשים" ומכפילויות, כך שמרחב הפרשנות יצטמצם. המצב האידיאלי הוא שלא יהיה כלל מקום לפרשנות. אין לכלול בפקודה אלא פקודות; יש להימנע מתיאורים ומכוונות שאינם מנוסחים כפקודות. יש, לדעתך, צורך להבהיר את תפקידו של סעיף המטרה ואת מידת הגמישות העומדת לרשות כתב הסעיף הזה בתחום הניסוח. יש לפעול גם להנחלת הייעוד של הרעיון המבצעי.